

نماز شب

[نماز های مستحبی](#) زیاد است که آنها را «[نافله](#)» گویند و بین نماز های مستحبی به خواندن نافله های شبانه بیشتر سفارش شده است.

فهرست مندرجات

- ۱ - [نوافل](#)
- ۲ - [تاکید بر نافله ها](#)
- ۳ - [فلسفه نوافل](#)
 - ۳.۱ - [تاکید بر حفظ نماز های واجب](#)
 - ۳.۲ - [باز بودن مسیر تکمیل](#)
 - ۳.۳ - [تجلی عشق به معبود](#)
- ۴ - [نماز شب](#)
- ۵ - [نماز شب در قرآن](#)
- ۶ - [پاداش نماز شب](#)
- ۷ - [برخی از آثار نماز شب](#)
- ۸ - [عناوین مرتبط](#)
- ۹ - [پانویس](#)
- ۱۰ - [منبع](#)

نوافل

آنها در غیر [روز جمعه](#)، سی و چهار رکعتند که هشت رکعت آن [نافله ظهر](#) و هشت [رکعت نافله عصر](#) و چهار رکعت [نافله مغرب](#) و دو رکعت [نافله عشا](#) (تنگر: او رکعت [نافله عشا](#) نشسته خوانده می شود و روی هم یک رکعت محسوب می گردد) و یازده رکعت [نافله شب](#) و دو رکعت [نافله صبح](#) می باشد.
[۱] [امام خمینی \(رحمة الله علیه\)](#)، روح الله، توضیح المسائل، مساله ۷۶۴.

تاکید بر نافله ها

در [اسلام](#) تاکید فراوانی بر انجام نماز های مستحبی شده و ثواب های زیادی نیز برای آن منظور گردیده است که شمارش آنها، از حوصله درس خارج است. در اینجا تنها به ذکر یک [روایت تیزک](#) می جویم: رسول اکرم - صلی الله علیه و اله - فرمود:
«انَّ لِقُلُوبِ اِقْبَالًا و ادْبَارًا فَاذَا اِقْبَلْتَ فَتَقَلَّوْا و اِذَا اِدْبَرْتَ فَطَلِّمِمْ بِالْفَرِيضَةِ»
[۲] [کلینی](#)، [محمد بن یعقوب](#)، [فروع کافی](#)، ج ۳، ص ۴۵۴.

دلها را آمانگی و بی رغبتی است؛ هرگاه آمانگی داشتند، نافله بخوانید و اگر بی رغبتی نشان دادند بر شما باد که بر [نماز واجب](#) بسنده کنید.

فلسفه نوافل

می دانیم که هر کار مستحبی اعم از نماز و غیر آن، عملی است که برای استحباب آن از سوی [شرع](#) حکمتی وجود دارد و داوطلبانه، به دلخواه شخص انجام می گیرد که در این صورت [پاداش](#) نیکو دارد و اگر هم انجام ندهد، عتاب و عذابی در کار نیست. در اینجا این سؤال پیش می آید که [فلسفه](#) و علت تشریح کار های [مستحب](#) از جمله نماز های نافله چیست؟ در پاسخ گوئیم چنین کاری دو علت مهم و اساسی داشته است:

نماز های مستحبی، نماز های واجب را در برابر گردیدهای اہمال و سهل انگاری محافظت می کنند و قصد **وسوسه** و دستبرد **شیطان** به وسیله آنها شکسته و دفع می گردد. به عبارت دیگر، نماز های مستحبی سبب تقویت نماز های واجب در برابر آسیبها و حوادث احتمالی است.

حماد بن عبدالله گوید:

علت تشریح نماز های نافله را از **امام صادق (علیه السلام)** جویا شدم.

ایشان پاسخ داد:

«علت چنین کاری تاکید بر نماز های واجب بوده است؛ زیرا اگر نماز مردم جز همین چهار رکعت نماز ظهر نبود، به آن اهمیت چندانی نمی دادند و احتمال داشت که توفیق انجام آن را از دست بدهند، ولی وقتی نافله هم به آن اضافه شده، به خاطر زیاد بودنش در انجام آن **تعجیل** می کنند، همچنین است نماز عصر...»

[۱۳] **شیخ صدوق، علل الشرایع، ج ۲، ص ۳۲۸.**

نکته دیگر اینکه وضع نماز های مستحبی، لطف و عنایتی است از جانب خدا برای بندگان، به این بیان که بیشتر مردم در بجای آوردن نماز های واجب، از نظر آداب و شرایط پذیرش و گزاردن نمازی خدابا پسند، کوتاهی می ورزند، از این رو، خداوند، نماز های نافله را راه جبران این نقیصه قرار داده است: شخصی به نام «ابوبکر» گوید:

«حضرت **امام باقر (علیه السلام)** از من پرسید: آیا می دانی نماز های مستحب برای چه وضع شده است؟ عرض کردم: فدایت شوم نمی دانم.

فرمود:

«لَا تَهْتِكُ أَنْ كُنَّ فِي الْفَرِيضَةِ نُفُصًا فَصَبَّتِ النَّافِلَةَ عَلَى الْفَرِيضَةِ حَتَّى تَنْتَمَّ»

[۱۴] **شیخ صدوق، علل الشرایع، ج ۲، ص ۳۲۸.**

برای اینکه اگر در نماز واجب کمبودی باشد، نافله آن را جبران کند، تا کامل شود.

امام کاظم (علیه السلام) نیز فرمود:

«لَنْ يَكُنَّ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَنْتُمْ صَلَاةَ الْفَرِيضَةِ بِالصَّلَاةِ النَّافِلَةِ وَ أَنْتُمْ صِيَامَ الْفَرِيضَةِ بِصِيَامِ النَّافِلَةِ»

[۱۵] **مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۷.**

خداوند بزرگ، نماز واجب را با نماز نافله و روزه واجب را با **روزه** مستحب کامل کرده است.

← باز بودن مسیر تکامل

تشریح انواع عبادت در ادیان الهی برای تکامل و تقرب انسان به خدا صورت گرفته است که عبادت های واجب، حد ضروری و لازم آن است و هر کس مکلف است با انجام آن خود را به چنین مرزی برساند.

از طرف دیگر، برای آنکه مؤمن توقف نکند و راه تقرب بیشتر به رویش باز باشد، عبادت های اختیاری فراوانی فرا روی او قرار گرفته تا بتواند بدین وسیله سیر تکاملی خویش را ادامه دهد پس هر که عبادت بیشتر باشد، تقربش بیشتر است. شاهد این گفتار، سخن امام کاظم (علیه السلام) درباره **قرآن** است:

«...بَرَجَلْتُ الْجَنَّةَ عَلَى قَدْرِ آيَاتِ الْقُرْآنِ يُقَالُ لَهُ أَقْرَأُ وَ أَرْقُ فَيَقْرَأُ ثُمَّ يَرْقِي...»

[۱۶] **کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۶۰۶، اسلامیة.**

در جلد **یهشتاد** به تعداد آیه های قرآن است به او (مؤمن) گفته می شود (آیه های قرآن را) بخوان و بالا برو، او هم می خواند و بالا می رود.

حضرت رضا (علیه السلام) در این راستا فرمود:

«بدانید که نماز های نافله به خاطر تفاوت مردم در توانشان تشریح شده است؛ زیرا برخی از برخی، قوی ترند، نماز های واجب برای پایین ترین سطح وضع شده، سپس مستحبات در پی آن آمده است تا قوی و ضعیف در حد توانشان عمل نمایند، بنابراین هیچ کس فراتر از توانش مکلف نشده است... همچنین است روزه و **حج** و برای هر واجبی، مستحبی بدین معنا وجود دارد.

[۱۷] **مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۲.**

← تجلی عشق به معبود

پس از آنکه مؤمن طعم شیرین عشق الهی را در نماز های واجب چشید در پی ارتباط بیشتر با معبود خویش به دامن مستحبات چنگ می زند و برای جلب توجه معشوق بی همتا، هدیه گر انقدر و زیبایی به نام «نماز مستحبی» را پیش کش می آورد. حضرت رضا (علیه السلام) فرمود:

«حَسْبُوا نَوَافِلِكُمْ وَ اعْلَمُوا أَنَّهَا هَدِيَّةٌ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»

[۱۸] **مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۲.**

نماز های نافله را زیبا ادا کنید و آگاه باشید که آنها هدیه ای به پیشگاه خدای بزرگ است.

نماز شب

در میان **نوافل** روزانه، ماهانه و سالانه، نماز شب از **فضیلت** بیشتری برخوردار است که **قرآن** و **روایات** بر آن تاکید فراوان دارند.

نماز شب در قرآن

قرآن مجید با لحن بسیار شوق آور از **شب** بیداران **زنده** دل یاد کرده، می فرماید
«تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَالِعِ يُدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَ طَمَعًا وَ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ»

[۱۹] **سجده/سوره ۳۲، آیه ۱۶.**

از بستر خواب پهلوی تهی کنند، پروردگارش را با **بیم** و **امید** بخوانند و از آنچه روزیشان کرده ایم انفاق کنند.

مرحوم طبرسی از امام باقر و امام صادق (علیهما السلام) نقل می کند که:
«منظور از مؤمنان در این آیه شب زنده دارانی هستند که برای اقامه نماز شب از بستر گرم خویش بر می خیزند.»
[۱۰۱] طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۸، ص ۱۰۷، دار الحیا التراث العربی.

آن گاه قرآن مجید از پاداش بزرگ و نفیسی که خداوند به زاهدان شب عنایت می کند، خبر داده، می فرماید:
«فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»
[۱۱۱] سجده/سور ۳۲، آیه ۱۷.

هیچ کس نمی داند که در ازای کاری که انجام داده اند، چه (پاداش مهم) و چشم روشنی ای برای آنها نهفته شده است.

حضرت امام صادق (علیه السلام) در تفسیر این آیه شریفه فرمود:
«مَا مِنْ حَسَنَةٍ إِلَّا وَ لَهَا ثَوَابٌ مُبِينٌ فِي الْقُرْآنِ إِلَّا صَلَاةَ اللَّيْلِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ أَسْمُهُ لَمْ يَبَيِّنْ ثَوَابَهَا لِعَظِيمِ خَطَرِهَا قَالَ: فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ»
[۱۲۱] طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۸، ص ۸۷، ص ۱۰۹.

هیچ کاری نیکی نیست جز آنکه پاداشش در قرآن بیان شده است مگر نماز شب که خداوند به خاطر عظمت شان آن ثوابش را بر ملا نکرده و فرموده است: فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ.

پاداش نماز شب

ممکن است در اینجا این سوال پیش آید که چرا پاداش عظیم نماز شب مخفی نگاه داشته شده است؟ این سوال را به سه شکل می توان پاسخ داد:
۱. کارهای ارزشمند و عظیم چنان است که حقیقت آنها به سادگی قابل درک نیست، در عین حال پنهان داشتن پاداش آنها نشاط انگیز تر است.
۲. قرآءة العین و چشم روشنی، آن قدر بزرگ و گسترده است که دانش انسان از رسیدن به تمام خصوصیات آن ناتوان است.
۳. چون «نماز شب» مخفیانه و دور از چشم دیگران انجام می گیرد، پاداش آن نیز پنهان و دور از چشم مردمان است.
[۱۳۱] طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۸، ص ۸۷، ص ۱۰۹.

رهبران بزرگوار اسلام نیز با تعبیرهای گوناگونی مردم را به انجام این عمل بزرگ تشویق می کردند که در اینجا به یک نمونه آن بسنده می کنیم؛ معاذ بن جبل گوید:
«روزی رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) به من فرمود: اگر مایلی راههای خیر را به تو نشان بدهم. سپس فرمود: «...قیام الرجل فی جوف اللیل بیبتغی وجه الله»
[۱۴۱] مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۱۲۳.

(یکی از راهها) برخاستن مرد در دل شب در پی یافتن رضای خداست.

برخی از آثار نماز شب

با اینکه همه پاداش اخروی نماز شب برای ما درک کردنی نیست، ولی معصومین (علیهم السلام) از برخی آثار دنیوی و اخروی آن ما را مطلع کرده اند که توضیح آن در زیر می آید:
رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود
«ان قیام اللیل قربة الی الله و تکفیر السینات و منهاة عن الاثم و مطردة للناء فی الجسد»
[۱۵۱] مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۱۵۵.

همانا نماز شب: ۱. نزدیکی به خداست. ۲. جبران کردن گناهان است. ۳. باز دارنده از گناه است. ۴. دفع کننده درد بدن است. ۵. درسخنی دیگر فرمود:
«من صلی باللیل حسن وجهه بالنهار»
[۱۶۱] جر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۰.

هر کس نماز شب بخواند، چهره اش در روز نیکو (نورانی) می شود.
۶. رزق روز را تضمین می کند؛ چنانکه شخصی خدمت آن حضرت آمده، بگونه ای عرض نیاز کرد که گویا به نین شب محتاج است. امام پرسید: آیا نماز شب می خوانی؟ پاسخ داد:
آری، حضرت رو به یاران خویش کرده فرمود:
«کذب من زعم انه صلی باللیل و یجوع بالنهار ان الله ضمن بصلاة اللیل قوت النهار»
[۱۷۱] جر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۱.

کسی که ادعا می کند نماز شب خوانده و در روز گرسنه مانده است، دروغ گوست؛ زیرا خداوند به وسیله نماز شب روزی روز را تضمین کرده است.
۷ و ۸- چهره را زیبا می سازد غم را می زداید و دیده را جلا می دهد، چنان که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) درباره این سه اثر فرمود:
«صلاة اللیل تحسن الوجه و تذهب بالهم و تجلوا البصر»
[۱۸۱] جر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۲.

نماز شب چهره را نیکو می کند و غم را می زداید و دیده را جلا می دهد.
۱۰. بهشت، پاداش آن است رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) هنگام ارتحال به ابودر فرمود:
«یا ابذر! احفظ وصیة نبیک تنفعک، من ختم له بقیام اللیل ثم ملت فله الجنة»
[۱۹۱] جر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۴.

ای ابودر سفرش پیامبریت را حفظ کن که برایت سود آور است: هر کس آخر کارش با نماز شب باشد و بمیرد، بهشت برای اوست.

عناوین مرتبط

• اوقات نماز شب • دعوت پیامبر به نماز شب • کیفیت نماز شب •

۱. [↑ امام خمینی \(رحمة الله عليه\)، روح الله، توضیح المسائل، مساله ۷۶۴.](#)
۲. [↑ کلینی، محمد بن یعقوب، فروع کافی، ج ۳، ص ۴۵۴.](#)
۳. [↑ شیخ صدوق، علل الشرائع، ج ۲، ص ۳۲۸.](#)
۴. [↑ شیخ صدوق، علل الشرائع، ج ۲، ص ۳۲۸.](#)
۵. [↑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۷.](#)
۶. [↑ کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۶۰۶، اسلامیة.](#)
۷. [↑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۲.](#)
۸. [↑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۲.](#)
۹. [↑ سجده/سور ۳۲، آیه ۱۶.](#)
۱۰. [↑ طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۷، ص ۸، ۱۰۷، دار الحیا التراث العربی.](#)
۱۱. [↑ سجده/سور ۳۲، آیه ۱۷.](#)
۱۲. [↑ طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۷، ص ۸، ۱۰۹.](#)
۱۳. [↑ طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۷، ص ۸، ۱۰۹.](#)
۱۴. [↑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۱۲۳.](#)
۱۵. [↑ مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۱۵۵.](#)
۱۶. [↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۰.](#)
۱۷. [↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۱.](#)
۱۸. [↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۲.](#)
۱۹. [↑ حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۷۴.](#)

منبع

[سایت اندیشه قم، برگرفته شده از مقاله «نماز شب»، تاریخ بازبینی ۱۳۹۵/۱۰/۰۴.](#)

رده‌های این صفحه: [اخلاق اسلامی](#) | [عبادت](#) | [مقالات اندیشه قم](#) | [نماز شب](#) | [نواقل](#)